

DiSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA DAİRESİ

İşsizlik ve İstihdam Raporu-Ekim 2017

16 Ekim 2017, İstanbul

İşsizlik Düşmüyor! İstihdam Artışı Hayali: 1 Yılda 1 Milyon 300 Bin Çıracak, Stajyer ve Kursiyer!

"Yılbaşından bu yana istihdam seferberliğinde, bunu burada ilk kez söylüyorum, özel sektör 1 milyon istihdamı aştı. Toplamda da 1,3 milyon istihdamı aştık."

Mehmet Müezzinoğlu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik eski Bakanı

24.06.2017

"İşverenlerimiz, Allah razı olsun zor zamanlarda geçmiş olsak da Sayın Cumhurbaşkanımızın, çalışma bakanlığımızla birlikte başlattığı tüm işverenlere yapmış olduğu çağrıdan sonra işverenlerimiz 1 milyonun üzerinde istihdam yaratmış durumdadır."

Jülide Sarıeroğlu

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı

Çalışma Hayatı İstişare Toplantısı

Elâzığ, 14.09.2017

Bu iddialar gerçeği yansıtmıyor. İşte ispatı!

DİSKAR

TÜRKİYE DEVRİMCİ İŞÇİ SENDİKALARI KONFEDERASYONU ARAŞTIRMA DAİRESİ

ZORUNLU SİGORTALI İŞÇİ SAYISI 265 BİN AZALDI

ÇIRAK, STAJYER VE KURSIYER SAYISI 1,3 MİLYON ARTTI

GERÇEK İŞSİZ SAYISI 6,1 MİLYON

GENİŞ TANIMLI İŞSİZLİK ORANI YÜZDE 17,7

KENTLERDE HER DÖRT GENÇTEN BİRİ İŞSİZ

GENÇ KADIN İŞSİZLİĞİ 27,5

Özet

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Dairesi (DİSK-AR) Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK'in 16 Ekim 2017 günü açıkladığı Temmuz 2017 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması ile İŞKUR'un Ekim 2017 işe yerleştirme istatistiklerini ve Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) Haziran 2017 sigortalı verilerini birlikte değerlendirdi. DİSK-AR'ın işsizlik ve istihdama ilişkin değerlendirmeleri aşağıda yer almaktadır.

- TÜİK verilerine göre dar tanımlı ve mevsimsel etkilerden arındırılmış işsizlik oranı yüzde 11,2 olarak gerçekleşti. Mevsimsel etkilerden arındırılmış işsiz sayısı ise 3 milyon 558'e yükseldi.
- TÜİK'e göre istihdamda son bir yılda 1 milyon 122 bin kişilik bir artış yaşandı ancak bu artışın büyük bölümü stajyer, çırak ve kursiyerlerden oluşmaktadır. TÜİK istatistikleri istihdamda yaşanan artışın gerçek nedenlerini ortaya koymamaktadır.
- SGK verilerine bakıldığında istihdamda yaşanan artışın gerçek yüzü ortaya çıkmaktadır.
- SGK verilerine göre çırak, stajyer ve kursiyer sayısında son bir yılda (Haziran 2016-Haziran 2017) 1 milyon 304 bin artarken, zorunlu sigortalı sayısında (4/a) ise 265 bin kişilik azalma yaşandı.
- İstihdam teşviklerini izleyebileceğimiz İŞKUR verilerine göre 2017 Ocak-Eylül döneminde İŞKUR tarafından işe yerleştirilenlerin sayısı 792 bin oldu. Bu sayı geçen yılın aynı dönemine göre 222 bin kişi artış gösterdi. İŞKUR'un işe yerleştirme oranı (performansı ise) düştü.
- Geniş tanımlı işsiz sayısı 6,1 milyon, geniş tanımlı işsizlik oranı ise yüzde 17,7 olarak gerçekleşti.
- Kadın işsizliği 0,6 puan artarak 14,6'ya yükseldi.
- Genç kadın işsizlik oranı bir önceki yılın temmuz ayına göre 2,9 puan artarak yüzde 27,5'e yükseldi.
- En hızlı artan işsizlik türü ise tarım dışı genç kadın işsizliği oldu. Tarım dışı genç kadın işsizliği 4,7 puan artarak 36,3'3 yükseldi

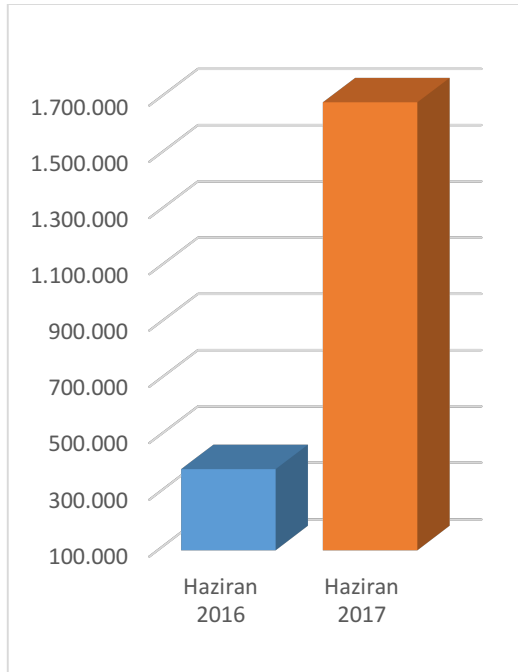
- Temmuz 2017 döneminde mevsimsellikten arındırılmış genç (15-24 yaş arası) işsizliği bir önceki yılın aynı dönemine göre 1,4 puan artarak yüzde 21,7'ye yükseldi.
- Ne istihdam ne de eğitimde olan gençlerin oranı (NEET) 26,7'ye yükseldi.

İstihdamda Mucize Yok, 1 Milyon 300 Bin Çıracak, Stajyer ve Kursiyer Var

TÜİK Temmuz 2017 verilerine göre istihdamda 1 milyon 121 bin artış yaşandı. Böylece istihdam bir yılda yüzde 4 oranında artmış oldu. TÜİK verilerinde bu istihdam artışının gerçek nedeni yer almıyor. SGK sigortalı verilerine bakıldığında istihdam artışının gerçek yüzü ortaya çıkıyor. Ancak istihdamdaki bu artışın arka planına bakıldığında hayali ve güvencesiz bir artış yaşandığı görülmektedir. SGK istatistikleri ile TÜİK verileri karşılaştırmalı olarak ele alındığında bu gerçek çarpıcı biçimde ortaya çıkmaktadır.

SGK verilerine göre son bir yılda (Haziran 2016-2017) **sigortalı** çalışan sayısında (5510 sayılı yasanın 4/a maddesi kapsamında, işçi ve işçi benzeri bağımlı çalışanlar) 1 milyon 57 bin artış yaşanmıştır. Ancak bu artışın sigortalık türleri açısından dağılımına baktığımızda, **zorunlu sigortalı** sayısı azalırken, **çıracak, stajyer ve kursiyer** sayısında astronomik bir artış yaşandığı görülmektedir. **Haziran 2016'da 386 bin olan çıracak, stajyer ve kursiyer sayısı, Haziran 2017'de yüzde 437 artarak 1 milyon 689 bine yükseldi. Zorunlu sigortalı işçi sayısı son bir yılda 265 bin azalırken, çıracak, stajyer ve kursiyer sayısında 1 milyon 303 bin civarında artmıştır** (Tablo 1, Grafik 1).

Grafik 1: Çıracak, Stajyer ve Kursiyer Patlaması (Haziran 2016-2017)

Kaynak: SGK Haziran 2016 ve Haziran 2017 sigortalı istatistikleri

Böylece gerçek anlamda işçi istihdamı artmamaktadır. Çünkü çırak, stajyer ve kursiyerler iş hukuku açısından işçi değildir. Çırak, stajyer ve kursiyerler işi teorik ve/veya pratik olarak öğrenmesi için işyerinde çalıştırılan kimselerdir.

İstihdam artışı, işgücü piyasasında ucuz ve örgütsüz emek olarak kullanılan, çırak, stajyer ve kursiyerlerin omuzlarında yükselmektedir. Çalışma hayatının en kırılgan ve korumasız katmanını oluşturan çırak, stajyer ve kursiyer sayısı artırılmak suretiyle istihdam artışı sağlanmaktadır.

Çalışma hayatıyla ilgili veriler açıklandıkça “milli istihdam seferberliği” adı altında ve Şubat 2017’den itibaren uygulamaya konan tedbirlerin işe yaramadığı ve istihdamda sağlandığı söylenen milyonluk artışın yapay, eğreti ve hayali olduğu ortaya çıkmaya başladı.

Son bir yılda sigortalı çalışanlar içinde zorunlu sigortalıların oranı yüzde 95’ten yüzde 87’ye gerilerken, çırak, stajyer ve kursiyerlerin oranı yüzde 2,7’den yüzde 10,2’ye yükselmiştir (Tablo1, Grafik 2). Bu tablo istihdam artışının yapay olduğunu ve gerçeği yansıtmadığını göstermektedir. Çırak, stajyer ve kursiyer olarak çalıştırılanlar için İŞKUR işverenlere yoğun teşvikler sağlıyor. Böylece işverenler işçilere göre çok daha ucuza çırak, stajyer ve kursiyer çalıştırmaktadır.

Tablo 1: Sigortalı Sayısındaki Değişim (4/a Kapsamı) (Mayıs 2016-2017)

	Haz.16	Dağılım (Yüzde)	Haz.17	Dağılım (Yüzde)	Fark (sayı)	Artış (Yüzde)
Aktif sigortalı	15.050.375	100,0	16.108.258	100	1.057.883	7,0
Zorunlu sigortalı	14.275.280	94,8	14.009.873	87,0	-265.407	-1,9
Çırak, stajyer ve kursiyerler	400.203	2,7	1.648.499	10,2	1.303.925	325,8
Diğer Sigortalılar	392.865	2,6	390.591	2,4	19.365	4,9

Kaynak: SGK Haziran 2016 ve Haziran 2017 sigortalı istatistikleri

Yöntemsel açıklamalar

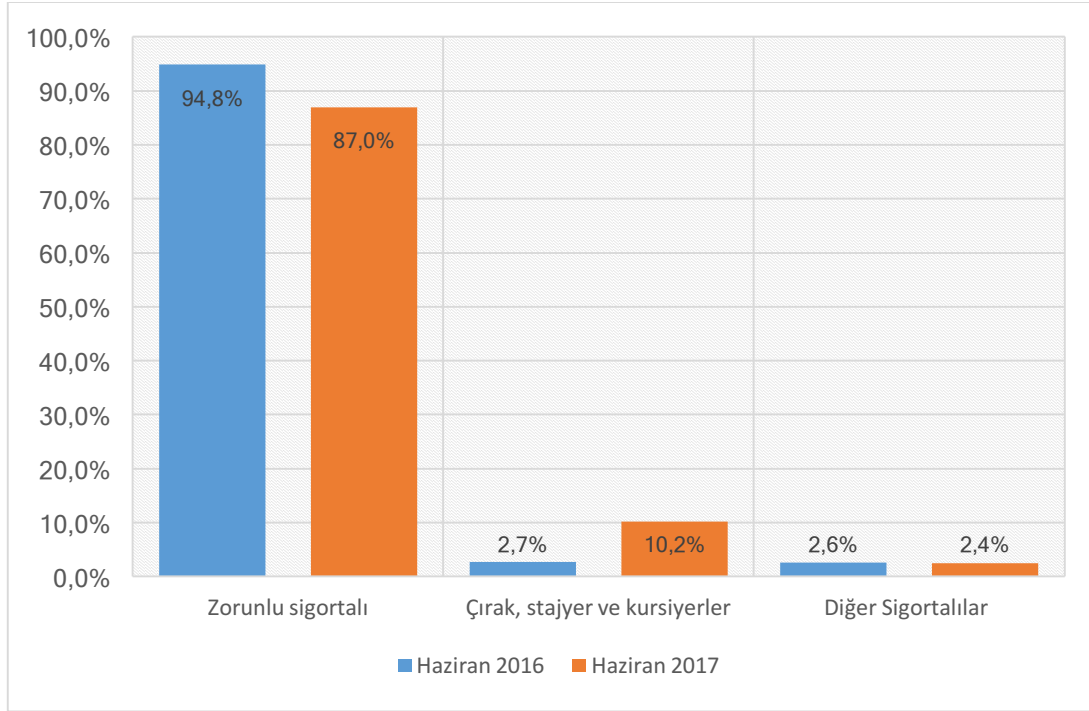
4/a kapsamı: 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun 4/a maddesi kapsamında çalışanlar. 4/a kapsamındakiler, devlet memurları ve kendi hesabına çalışanlar dışındaki iş sözleşmesi ve benzeri şekilde bağımlı ve ücretli çalışanlardır. Eski SSK kapsamındakiler günümüzde 4/a olarak bilinmektedir. İstihdamın en geniş temelini bu kategori oluşturmaktadır.

Zorunlu sigortalı: İş sözleşmesiyle düzenli olarak çalışan işçileri ifade etmektedir.

Diğer sigortalılar: Kısmi süreli, yurtdışı topluluk sigortası ve tarım sigortalısı (4/a kapsamında).

Grafik 2: Sigortalıların Dağılımındaki Değişim (4/a) (Haziran 2016-2017)

Kaynak: SGK Haziran 2016 ve Haziran 2017 sigortalı istatistiklerinden yararlanılarak DİSK-AR tarafından hazırlandı.

İstihdam verilerini doğru değerlendirebilmek için bir önceki yılın aynı dönemiyle karşılaştırmak gereklidir. Çünkü mevsimsel etkiler nedeniyle istihdam yıl içinde farklılık gösterir. Tarım, inşaat ve turizm sezonu bahar ve yaz aylarında istihdam artışına yol açar. Bu nedenle yıl içi değerlendirmeler sağlıklı olmaz. Ancak istihdam seferliğinin Şubat 2017’de başlaması ve hükümet yetkililerin sık sık yılbaşından bu yana yaşanan artışa vurgu yapmaları nedeniyle yılbaşından bu yana yaşanan değişimi de ele aldık (Tablo 2).

Tablo 2: Sigortalı Sayısındaki Değişim (4/a Kapsamı) (Ocak 2017-Haziran 2017)

	Ocak 2017	Haziran 2017	Fark
Aktif sigortalı	15.048.220	16.108.258	1.060.038
Zorunlu sigortalı	13.932.664	14.009.873	77.209
Çıracak, Stajyer ve Kursiyerler	710.640	1.689.473	978.833
Diğer Sigortalılar	404.916	408.912	3.996

Kaynak: SGK Mayıs 2016 ve Mayıs 2017 sigortalı istatistikleri

Ancak Ocak 2017-Haziran2017 döneminde de zorunlu sigortalı işçi sayısında büyük ölçüde mevsimsel etkilere bağlı son derece sınırlı bir artış yaşandığı, asıl artışın çıracak, stajyer ve kursiyerler sayısında yaşandığı görülmektedir. **Ocak-Haziran 2017 döneminde mevsimsel etkilere dayalı olarak zorunlu sigortalı sayısında 77 bin**

kişilik artış yaşanırken çırak, stajyer ve kursiyer sayısı 979 bin kişi artmıştır. Görüldüğü gibi Ocak-Haziran 2017 döneminde yaşandığı iddia edilen 1 milyondan fazla istihdam artışının yüzde 92'si çırak, stajyer ve kursiyerlerden oluşmaktadır (Tablo 2). İstihdam seferberliği çırak, stajyer ve kursiyer gibi gerçek anlamda işçi olmayan, iş öğrenmek amacıyla işbaşında eğitim gören kimseleri kapsamaktadır. Uygulamada ise çırak, stajyer ve kursiyerler ucuz emek deposu olarak kullanılmaktadır. İşverenler işgücü ihtiyacının bir bölümünü asgari ücretin üçte birine çalıştırabildikleri çırak, stajyer ve kursiyerlerden sağlamaktadır.

Özetle ne yıllık bazda ne de 2017 yılı içinde istihdam seferberliğinin 1 milyondan fazla iş yarattığı iddiası gerçeği yansıtmıyor. İstatistikler çarpıtılarak istihdam artmış oyunu oynanmaktadır.

Seferberlik Var, İstihdam Yok!

Bilindiği gibi hükümet Şubat 2017'den başlayarak büyük bölümünü İŞKUR kaynaklarından sağlayarak var olan istihdam teşviklerine yenilerini ekledi ve her yeni istihdam için asgari ücret düzeyinde sigorta primi ve vergilerin tümü için destek sağlamaya başladı. Bu teşvik programı "milli istihdam seferberliği" olarak adlandırıldı.

2017'de sağlanan yoğun istihdam teşviklerine rağmen İŞKUR tarafından 2017'nin ilk dokuz ayında 791 bin kişi işe yerleştirildi. 2016'nın ilk altı ayında ise 570 bin kişi işe yerleştirilmişti.

2016 yılı Ocak-Eylül döneminde İŞKUR'a 2 milyon 495 bin başvuru yapılırken, bu sayı 2017 Ocak-Eylül döneminde 3,5 milyonu aştı. İstihdam teşvikleri İŞKUR'a başvuru sayısını ve işgücü piyasalarına girişi artırdı. İŞKUR başvuruları bir yıl içinde yüzde 42 oranında arttı. İşe yerleştirmeler ise daha sınırlı kaldı.

Tablo 3: İŞKUR Başvuruları ve İşe Yerleştirmeler (Ocak-Eylül 2017)

	2016 (Ocak- Eylül)	2017 (Ocak- Eylül)	2016- 2017 Fark	2016-2017 Artış Oranı
Başvuru	2.495.771	3.552.735	1.056.964	42,3
İşe Yerleştirme	570.346	791.542	221.196	38,7
İşe Yerleştirme Oranı	22,8	22,2		

Kaynak: İŞKUR Eylül 2017 istatistikleri

İŞKUR 2016 Ocak-Eylül döneminde 570 bin kişiyi işe yerleştirirken, 2017 Ocak-Eylül döneminde 791 bin kişiyi işe yerleştirdi. İşe yerleştirmede yüzde 38 oranında artış yaşandı. Böylece **İŞKUR bir önceki yılın aynı dönemine göre, işe yerleştirmede 221 bin kişilik artış sağlamış oldu.** İŞKUR istihdam seferberliği kapsamında olmayan işe yerleştirmeler de yaptığı için, istihdam seferberliğinin 2017 yılının ilk dokuz ayındaki etkisinin üst sınırının 221 bin kişi olduğunu söylemek mümkündür (Tablo 3).

İŞSİZLİK GERİLEMİYOR

TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı (standart) işsizlik oranı bir önceki yılın haziran ayına göre aynı kalarak yüzde 10,7 olarak gerçekleşti. Mevsimsel etkilerden arındırılmış işsizlik ise 11,2 olarak gerçekleşti. Toplam dar tanımlı işsiz sayısı ise bir önceki yılın temmuz ayına göre 114 bin kişi artarak 3 milyon 443 bin olarak hesaplandı. Mevsimsel etkilerden arındırılmış işsiz sayısı ise 3 milyon 558 bin oldu. Temmuz 2017 döneminde genel/standart işsizlik oranı geçen yıla göre değişmezken, özellikle genç işsizliğinde ve kentsel kadın işsizliğinde artış devam ediyor.

Yöntemsel Açıklama: Geniş Tanımlı İşsizlik

Bilindiği gibi TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı (standart) genel işsizlik oranı işgücü piyasalarındaki durumu bütün boyutlarıyla ortaya koyamıyor. Dar tanımlı/standart işsizlik hesaplarının taşıdığı kısıtlar ve sorunlar nedeniyle, işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılması için alternatif işsizlik verilerine ve diğer işsizlik türlerine bakmak gerekiyor (Tablo1)

TÜİK tarafından kullanılan standart işsizlik tanımı referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki kişiler işsiz kabul edilmektedir. Bu hesaplama yöntemi işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılmasını zorlaştırmaktadır.

Geniş tanımlı işsizlik hesaplaması klasik dar tanım kapsamında yer alan işsizler yanında, iş bulma ümidini kaybeden işsizleri, iş aramayan ancak çalışmaya hazır olan işsizleri, mevsimlik ve zamana bağlı eksik çalışanları kapsayan alternatif işsizlik tanımıdır. Çalışma ekonomisi literatüründe kullanımı giderek artan bir hesaplama yöntemidir.

Tablo 4: Geniş Tanımlı İşsizlik

İşsiz Türü	Temmuz 2017
Dar tanımlı işsizler	3.443
Ümitsiz işsizler	612
İş aramayıp çalışmaya hazır olanlar	1.646
Zamana bağlı eksik istihdam	322
Mevsimlik çalışanlar	77
Toplam	6.100

Kaynak: TÜİK Temmuz 2017 Hanehalkı İşgücü Araştırmasından yararlanılarak DİSK-AR tarafından hazırlandı.

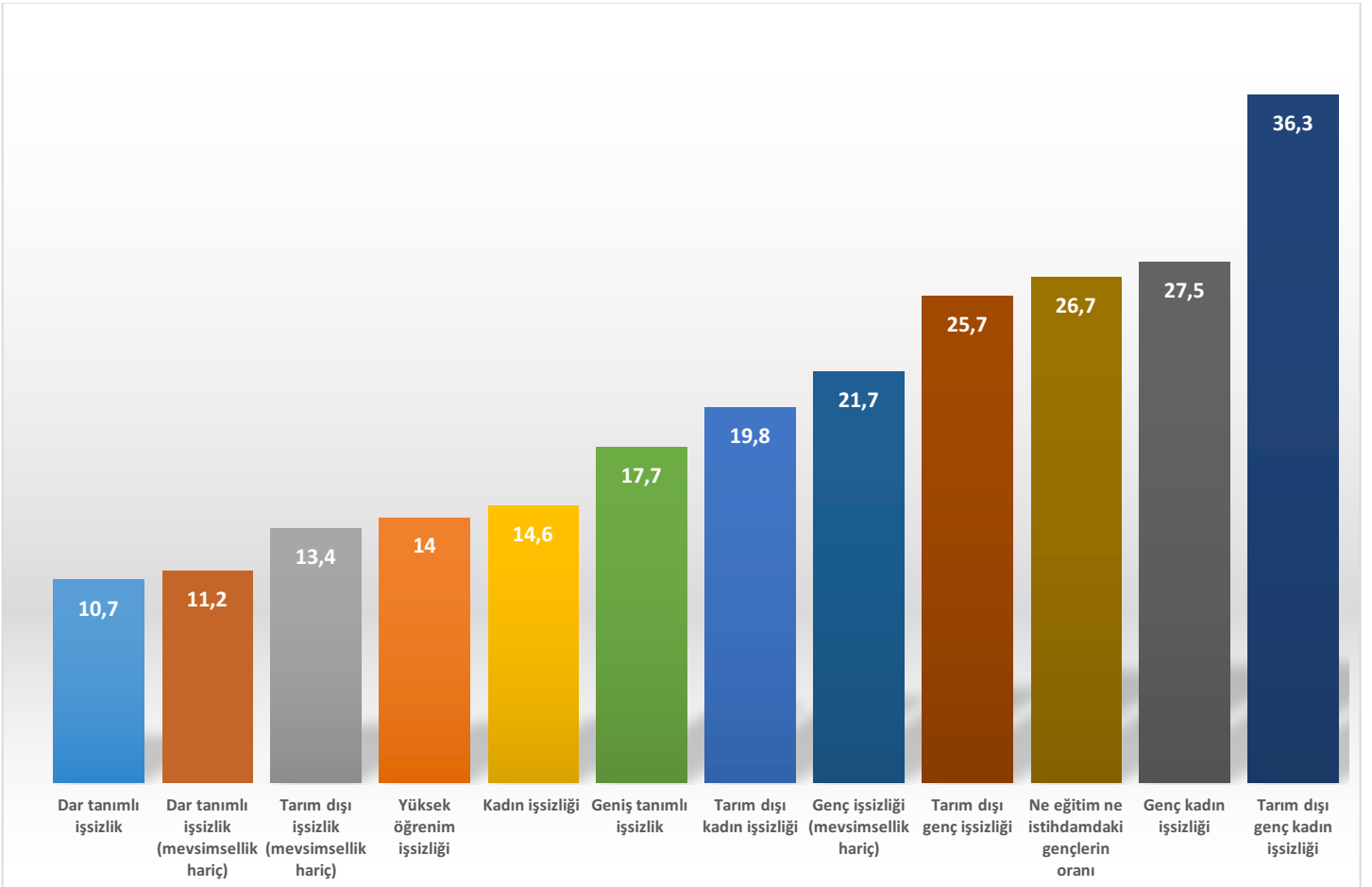

Geniş tanımlı işsiz sayısı ise son dört yıldır temmuz aylarında 6 milyon civarında gerçekleşiyor. Geniş tanımlı işsiz sayısı Temmuz 2017’de 6 milyon 100 bin olarak gerçekleşti. Temmuz 2017 verilerine göre 612 bin işsiz ise iş bulma ümidini kaybetmiş durumda (Tablo 4).

Temmuz 2017 döneminde tarım dışı (mevsimsel etkilerden arındırılmış) işsizlik oranı bir önceki yılın aynı ayına göre aynı kalarak yüzde 13,4 olarak gerçekleşti. Tarım dışı kadın işsizliği ise 0,8 puanlık bir artışla yüzde 19,8’e yükseldi.

Tarım dışı genç işsizliği ise 1,9 puanlık bir artışla yüzde 25,7’ye yükselirken, tarım dışı genç kadın işsizliği 4,7 puan artarak yüzde 36,3’e yükseldi. En büyük yükseliş tarım dışı genç kadın işsizliğinde yaşandı. Haziran 2017’de işsizlik oranları yüzde 10,7 (standart işsizlik ile) yüzde 36,3 arasında (tarım dışı genç kadın işsizliği) değişti (Grafik 3).

Grafik 3: Türlerine Göre İşsizlik (Temmuz 2017)

Kaynak: TÜİK Temmuz 2017 Hanehalkı İşgücü Araştırmasından yararlanılarak DİSK-AR tarafından hazırlandı.

Değerlendirme ve öneriler

TÜİK'in Temmuz 2017 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçları ile aynı döneme ilişkin SGK ve İŞKUR verileri birlikte değerlendirildiğinde, işsizlikte düşüş yaşanmadığını ve "istihdam seferberliği" iddialarının kâğıt üzerinde kaldığını gösteriyor. İstihdam artışı asıl olarak çırak, stajyer ve kursiyerler üzerinden sağlanıyor.

İstihdam seferliğine ilişkin açıklamaların yanıltıcı olduğu, istihdam istatistiklerinin önemli bir bölümünün gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmaktadır. TÜİK, SGK ve İŞKUR verileri birlikte değerlendirildiğinde gerçek daha net ortaya çıkmakta ve sigortalı işçi istihdamının artmadığı, sadece çırak, stajyer ve kursiyer sayısının patladığı görülüyor.

İşsizliğin azaltılması ve istihdamda kalıcı ve güvenceli artış sağlanması için önerilerimiz:

- **İş başında eğitim adı altında çırak, stajyer ve kursiyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.**
- "Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması" ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37,5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.
- İstihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimleri yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlanması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.
- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun "insana yaraşır iş" yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.
- Kiralık işçilik yasası (6715) Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmelidir.
- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimî işçi statüsüne geçirilmelidir.
- İşsizlik Sigortası Fonunun amaç dışı kullanımına son verilmelidir
- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğinin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır.

Kaynaklar:

İŞKUR, İstatistik Bülteni, Ekim 2017.

SGK, Sigortalı İşçi İstatistikleri, Haziran 2016.

SGK, Sigortalı İşçi İstatistikleri, Haziran 2017.

SGK, Sigortalı İşçi İstatistikleri, Ocak 2016.

TÜİK, Hanehalkı İşgücü Araştırması Haziran 2017 Sonuçları, Eylül 2017.

TÜİK, Sanayi Üretim Endeksi, Temmuz 2017 sonuçları, Eylül 2017.